With the flourishing of the timber trade from the 18th century onwards, port infrastructure development began at the site. The exploratory excavations comprised three 2 x 1 m test pits (6 m^2), two of which revealed deposits from the 16th–18th centuries and a pavement from the late 19th–first half of the 20th century (Figs. 2, 3). The field survey covered 9,154 m^2 and encompassed utility trenches and parts of the site that held no archaeological layers – only 20th-century deposits were recorded. The detailed excavations covered 1,700 m^2, revealing 19th- to 20th-century layers (1–2.5 m thick) and 16th- to 18th-century layers (25–90 cm thick). The respective surfaces of these layers reached greater depths in the SE direction, towards the River Dangė (Fig. 6). Overall, the excavations and survey revealed 6 segments of pavement (Fig. 3) dating from the first half of the 19th to the first half of the 20th century, 5 partial brick and stone masonry structures (Fig. 5) dating from the late 19th–first half of the 20th century, and a wooden wharf support structure from the 1850s–1870s. The site yielded a total of 2,314 finds (Fig. 4), and some individual human bones were found in the gravelly backfill deposits.

Alma Lekniutė

Tiltų gatvė 1

2023 m. Klaipėdoje, sklype Tiltų g. 1, esančio pastato pamatai yra avarinės būklės, todėl prieš juos sutvirtinant buvo atlikti detalieji tyrimai. Sklype 2012 m. T. Ivanauskas atliko žvalgomuosius tyrimus, kad įvertintų tų pačių pamatų būklę. Šurfai tirti iki 0,7–1,5 m gylio, fiksuoti XX–XXI a. perkasti ir ankstesnių žemės judinimo darbų metu supilti sluoksniai, susidarę pastato statybos ir restauravimo metu (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 665, nr. 70).

Remiantis kartografiniais šaltiniais, tyrinėtas sklypas prie Dangės upės greičiausiai suformuotas po XVII a. vidurio. Aiškesnės sklypo suformavimo priežastys nėra žinomos, tačiau vertinant istorinį kontekstą tai galėtų būti susiję su gynybinių krantų įrengimu ir upės krantų tvirtinimu. Vėlesniuose miesto planuose iki XIX a. vidurio sklype nebuvo detalizuojamas užstatymas, jis žymimas tik 1839 m. Klaipėdos miesto plane. Aptariama teritorija nukentėjo 1854 m. gaisro metu, po kurio miesto adresų knygose iki 1915 m. nenurodomas joks užstatymas. 1915–1916 m. sklype buvo pastatytas ir iki šiol yra išlikęs bei saugomas jugendo stiliaus pastatas, kuriame veikė Klaipėdos miesto taupomoji kasa (UK 1185). XX a. 3 dešimtmetyje pastatytas priestatas, kurio pamatai buvo fiksuoti šių tyrimų metu.

Detaliųjų tyrimų metu ištirtos 2 perkasos, 67 m^2 plotas (1 pav.). Perkasos tirtos iki 1–2 m gylio. Perkasoje 1 atidengti 3 šuliniai su įvairiais inžineriniais tinklais. Perkasos V dalyje vyrauja XX a. perkasti sluoksniai. Tik keliose vietose po perkasimais galima išskirti apie 25 cm storio rusvo ir balto smėlio sluoksnį, po kuriuo fiksuotas iki 10 cm storio degėsių sluoksnis. Permaišytuose sluoksniuose rasta XVII–XIX a. buitinės keramikos (keptuvės rankenos dalių, dubenų, lėkščių, puodų dugnų bei sienelių su pakraštėliais), plokštinių koklių žalia ir juoda glazūra bei čerpių fragmentų. V perkasos dalyje apie 1,15–1,3 m gylyje atidengtas XVIII a. datuojamas netašytų akmenų grindinys (2 pav.). Jį sudaro įvairaus nuo 6x5 iki 25x18, 27x21 cm dydžio akmenys. Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos posėdyje nuspręsta grindinį įtraukti prie Klaipėdos senamiesčio (UK 16075) vertingųjų savybių. Panašiame lygyje kaip ir grindinys, 1,2 m gylyje, atidengta pirma medinė struktūra, kurią sudaro du netašyti, lygiagrečiai paguldyti rąstai. Struktūros

išlikimo laipsnis itin menkas, sąsajai su kitais aplinkoje aptiktais fragmentais ir tiksliam datavimui nepakanka duomenų, preliminarus datavimas būtų XVIII a.

Palei grindinio ŠR kraštą ir žemiau grindinio apie 1,2–1,4 m gylyje atidengta antra medinė struktūra, sudaryta iš tašytų ir netašytų rąstų. Apatinėje dalyje sudėti du tašyti keturkampiai rąstai, viename jų pastebimas įkirtis statramsčiui įstatyti (?). Viršuje yra prastai išlikęs netašytas 15 cm skersmens rąstas. ŠR pusėje įkaltas apie 5 cm skersmens medinis polis, o šiek tiek nutolus į Š fiksuotas statmenai įkaltas apie 25 cm skersmens ąžuolinis polis. Struktūroje pastebimos degimo žymės (?). Paimti du mėginiai dendrochronologiniams tyrimams, kurie datuoti 1530–1536 m. ir 1540 m.

Struktūra pagal medžiagų apdirbimo techniką greičiausiai susijusi su karkasinės konstrukcijos statiniu, tačiau fragmentiškas išlikimo laipsnis riboja galimybes detaliau identifikuoti jo buvusią paskirtį.

Beveik visoje perkasoje 2 (išskyrus R dalį) iki 1–1,55 m gylio fiksuoti permaišyti sluoksniai, susidarę 1991 m. tvarkant pastato pamatus ir klojant inžinerinius tinklus. Tik R dalyje apie 20 cm gylyje, pilkai rusvo priesmėlio sluoksnyje su griuvenomis, atidengtas XX a. tvoros pamato fragmentas. Pamatas mūrytas nesilaikant jokios aiškesnės technikos, naudojant neskaldytus akmenis ir raudonas plytas. Į PR nuo pamato 80 cm gylyje atidengtas 1x0,7 m dydžio grindinio fragmentas, datuojamas XIX a. Permaišytame sluoksnyje virš grindinio surinkta XVIII–XIX a. buitinės keramikos, plokštinių koklių ir čerpių fragmentų.

1 pav. Tirtos vietos planas: 1 – detaliųjų tyrimų perkasos; 2 – grindinių fragmentai; 3 – tvoros pamatas; 4 – medinės struktūros; 5 – T. Ivanausko 2012 m. tyrimų vietos. A. Lekniutės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – detailed excavation areas; 2 – pavement fragments; 3 – the fence foundation; 4 – timber structures; 5 – areas investigated by T. Ivanauskas in 2012.

2 pav. XVIII a. grindinio fragmentas 1,15–1,3 m gylyje iš ŠR. A. Lekniutės nuotr.

Fig. 2. 18th-century cobblestone pavement at a depth of 1.15–1.3 m, viewed from the NE.

1 Tiltų Street

In 2023, detailed excavations comprising 2 trenches (67 m^2 in total) were carried out at 1 Tiltų Street in Klaipėda (Fig. 1). Trench 1 revealed an 18th-century cobblestone pavement beneath a disturbed 20th-century layer with finds spanning the 17th–19th centuries (Fig. 2).

A timber structure was discovered below the pavement and dated to the first half of the 16th century using dendrochronology. Two logs, initially dated to the 18th century, were uncovered to the E of the structure. Trench 2 revealed disturbed 20th-century layers, but a 19th-century pavement and the foundation of a 20th-century fence were identified on its E side. The mixed deposits surrounding these structures yielded some finds from the 17th–19th centuries, such as fragments of panel stove tiles, household pottery, and roof tiles.

Alma Lekniutė,
Mindaugas Brazauskas

Gluosnių gatvė 1 ir 11 Pelenyno (Didžiosios Lankos) priemiestyje

2023 m. pradėti tyrimai Klaipėdoje, Gluosnių g. 1 ir 11 sklypuose, suprojektuotų naujų kvartalų užstatomose vietose. Istoriniai duomenys apie šios vietos raidą iki XVIII a. yra fragmentiški ir menkai informatyvūs. Nors ši vieta žinoma kaip miestui užrašyta teritorija jau nuo XVI a., tačiau konkrečiai apie joje vykusius pokyčius nėra žinių. Turimi Klaipėdos istoriniai planai siekia XVII a. pradžią ir ši už miesto bastioninių įtvirtinimų esanti teritorija nėra detalizuota. Susidaro įspūdis, jog šioje erdvėje nieko nėra statyta iki pat 1756–1763 m. vykusio Septynmečio karo pabaigos. Tik pradėjus naikinti bastioninių įtvirtinimų sistemą, šioje vietoje prasidėjo intensyvi gamybinė veikla, įsitvirtina nuo čia veikusio potašo fabriko Pelenyno (vok. *Aschhoff*) vardas.

Archeologiniai tyrimai šioje teritorijoje prasidėjo 2008 m., kai buvusią industrinę teritoriją nuspręsta užstatyti naujais gyvenamaisiais namais. Žvalgomuosius tyrimus čia vykdė M. Brazauskas (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 340–341), R. Nabažaitė (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 343), R. Kraniauskas (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 342–345), D. Balsas ir R. Kraniauskas (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 302–303), V. Ziabreva (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 357–361), M. Daubaras (*ATL 2022 metais*, 2023, p. 312–314) (1 pav.). Apibendrinant visus šiuos archeologinius tyrinėjimus matyti, kad nebuvo aptikta struktūrų, ankstesnių nei XIX a., o radiniai pasiskirsto gana plačiame XVI–XIX a. intervale ir dažnai toje pačioje homogeniškoje kultūrinio sluoksnio storymėje. Tik arčiau bastioninių įtvirtinimų archeologai labiau išskyrė net XVI a. datuojamą horizontą. Šio sluoksnio kilmė straipsniuose nedetalizuojama, išskyrus R. Kraniausko įžvalgas dėl aptikto XVI a. sluoksnio šurfe 2, netoli stovinčio irklavimo bazės pastato. Anot tyrėjo, šis sluoksnis kaip ir Dž. Brazaičio 2010 m. aptiktas XVI a. I pusės pastatas Sukilėlių gatvėje tik parodo, kad Klaipėdos urbanizacijos procesas bent XVI a. pradžioje buvęs gana sporadiškas, nors istoriografijoje vyrauja nuomonė, kad naujųjų laikų Klaipėda, kaip tvarkingai suplanuotų stačiakampio plano kvartalų miestas, pradėtas užstatyti XVI a. pradžioje nuo dabartinių Tiltų ir Turgaus gatvių sankryžos (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 345). M. Daubaras, aptardamas tiriamos vietos istorinę raidą, mini 1571 m. hercogo Albrechto Frydricho šioje vietoje dovanotas žemes miestiečiams, ir užsimena, kad kaip tik čia ir steigėsi Baltikalnės ir Malūno kalno gyvenvietės (*ATL 2022 metais*, 2023, p. 312). Vis dėlto šias gyvenvietes istoriografijoje linkstama lokalizuoti į PR nuo tiriamo didelio Gluosnių g. 1 ir 11 sklypo dabartinių Bangų ir Gluosnių gatvių ribose (Tatoris J. *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*. Vilnius, 1994, p. 52).